

s-s Rõngu jelts „ühendus“ pidas 12. jaan. aasta-koosolekut. Rõngu oli tulnud umbes 50 liiget. Esimees J. Roth avas koosoleku, lühikest ülevaadet jeltsi aastase tegevuse kohta tehes ja jeltsi tegelasi hoolika kaastöödastamise eest tänades. Kassa läbiküü oli minemal aastal ligi tuhat rubla. Eesistatule oli peaaegu jeltsi pidu-heit. Väljaminek läks peaaegu pidude ja jeltsi hoovi ja maja forraldamise (üle 300 rbl.) peale. Raamatulogu peale kulutati 48 rbl. Aasta jookkul pandi pidusid toime: jeltsi poolt 10 ja mõraste poolt 2 pidu. Rõnukoosolekuid oli 2. Eesistatule valiti: esimees J. Roth (vana), abi prom. Daubel (uus), kassapidaja J. Deesit (uus), kirjatoimetaja Kooliõp. R. Luik (uus), abi wallakirjut. Kuristik. Otsustati jeltsi raamatulogu peale venekeelse ajakirja „Сельскія хозяйства“ tellida. Mõnede ehitajate, ka „Põl-lutöölehte“ tellida, jelt et suurem jagu peremehti Wene keelt ei oska, jäi tähele panemata. Kir-jatoimetajale määrati 50 rbl. aastast palka. Eesistatule liitmed ja tegelased kaavad veel sis-letulekust protsentid saaks. Mõnede agarate jeltsi liitmete pealekõnnimisel olustati jeltsi liit-metele raamatulogu hinnata tarvitada lubada, aga mõraste 60 kop. aastamaksu võtta (enne oli 50 kop. jeltsi liitmetel ja mõraste 1 rbl. maksu).

Juhan Liivi ja A. Grenzsteini vahetorast.

Mina olla kadunud Liivi — nädrimeelset piinanud ja oma maja tema higit üles ehitatud. Asi on teine. Mina andsin Liivile ainsa hari-duse, mis kirjandusele võis viia. Tema lau-lud, mis siis „Olewik“ ilmusid, tegin mina sa-gedaiste otse ümber, nii et nemad enam minu kui tema salmid on. Korrekturi lugesime ikka üheskoos, mis temale tegelik fool oli ja ta filma-ringi laendas. Kui tänased Eesti „ajakirjanikud“ jarnast juhatust saafid, oleksid Eesti asjad kõrgemal järjel. Antagu neile vähem palka, aga enam mõistlikku juhatust.

Liivil ja teistel minu abidel ei olnud mingit teist teed kõrgemale astuda kui „Olewik“ toi-metus. Sinna talud nad edu ootima, mitte ra-ha, mida seal ka wähe liikus. Mina ise teeni-sin sellel sihil Tarmastu kōstri S. Wühneri juu-res kaks aastat ja sain aastast tervelt kolmküm-mend rubla palka, mille mina raamatute kōit-misega mitmewõrra tagasi teenisin ja mis wis-tiste kihelkonna kassast tuli, wabest ka jōgitaflu Wühnerile. See oli Eesti waimu liikumise di-ga algus, kuna nüüd rahasumma järele asju ja mehi hinnatakse.

Et maja ehitus sellegi — hullus peaks tege-ma, on uus õpetus. Lume mõttekõik sihitakse sinna, et Liivi pigistamine „Olewik“ kassasse raha tõi. Asi on küll see, et kui leht lugejaid peab leidma, tema toimetaja mõnujal elujärjel peab tööd tegema, mitte piinal. Liivil ei olnud minu vastu ialgi nurisemist, küll aga awalbas ta mitu fōrda kartust, et tema halwa tervise pā-raft oma kohusi küllalt hästi täita ei saa. Tema oli tasele ifeloomuga inimene; aga tema ifeāro-lifi waimuandeid ei mõinud ma milleski nāha. Et Luiga tõenduse järele minu majaehituse ajal

Liiv, Luiga ja Eōt „Olewik“ toimetuses tööl olla olnud, oleks neljal mehel ihe nādalalehe juures wāhe tööd olnud, jeda wāhem, et mujalt palju kaastööd tuli. Kudas seal iht nendest kaastlastest piinata, on arusaamata. Saal oli „Olewiku“ lahkunud, aga tōi minu juures ja tegi selle eest lehele kaastööd.

Luiga ei ole ialgi „Olewiku“ toimetuse litte olnud. Ta oli lühikese aja lehe saatmise korral-daja, pealegi enne majaehitust. Kudas oma päewaraamatut näen, ütlesin ma talle hoo-le-tuse pāraft 10. augustil 1891 üles, ja ta lahkus kōhe paari nādala pāraft. Eōt oli kontorist ja ei teinud lehe toimetusega tegemist. Liiv oli fagebaste nādalate kaupā maal tervist kōjuta-mas ja lāks selleks ka 22. septembril 1892 maale, kust ta enam tagasi ei tulnud. Liiv astus juba 20. aprillil 1892 „Olewiku“ talusse ja awalbas hāid andeid ja suurt tōjōubus. Tema kirjutas ka juhtkirju, kuna Liivi fulest wabest ihtki juht-kirja ei tulnud, jelt et tema filmaring nii kau-gele ei ulatanud.

Minu majaehitus oli juwel 1892, seega pā-raft Luiga lahkumist. Tawilist kapital selleks ei tulnud mitte „Olewiku“ kassast, waid laenu-de wiisil mujalt. Tartu krepostiofakonna hūpotegi-raamatud nāitawad, et ma warsti pāraft ehi-tuse algust obligatsioonide peale raha laenasin, pealegi mitmel korral, nii kudas ehituse wāar-tus tōusis ja tarwidus tuli. Laenu-de summa oli ihtefool 9000 rubla, millest minu lahkumise ajal 1901 weel 6000 rubla maksuata oli. Int-reis 6 pr. Et wahetewahel natuke ka lehe kas-fast tuli, et minna asjafōrda, jelt et laenatud ra-hast wahetewahel lehe kulufid tasuti. Alles pā-raft Eōdi lahkumist korraldas M. Wühner mu āri ja sai nii kaugele, et wālgasid tasuma hāfati. Reid oli ka Wihwa pangas trūfikōja arwel, mil-le eest ligi 9 pr. intressi maksu ali, kulud ihes arwatud.

Uues majas said „Olewiku“ kaastlasted pare-ma korteri, mida mujalt linnast wōimalisf saada ei olnud. Maja oli pea kōif lehe kās, peale mō-ne kambri illemisel korral.

Rikaste sakslaste keskel ei olnud palgaolud paremad. Saksa kiriku organist, Leipzigi muu-sika-ülikooli kasswandit, sai aastast 800 rubla palka, see on kuus 25 rubla ja muud mitte mida-gi. Raha oli kallis ja inimese jōud odaw! Et see inimese mõistust rikuts, on tulius le-bus. Eht nāeb waga Eesti kogubus, kes niisugu-sid asju wāifelsf pealt kuulab, et kōrd laim tema enefe eluhumide wāstu kōima pandasse, ja te-malt protestidigis āra wōdatsse. Wabest tuleb aeg, mil ta jeda enefeale soowib, ilma et antasse. Mis ta nüüd palawikus patustab, jeda wōib ajakāif ta lastele raskestē kätte nuhelda. Aga see ei ole nüüd enam minu asi, sellest rāāfida. Neg annab arutust. . . A. Grenzstein.

Omawalitus.

Saksa leht ise peab tunnistama, et sakslased walimistel digeste pole toimetanud. Wiimaste kurejaare linnawalimiste kōhta awalbab „Mrensburger Wochenblatt“, et ta sakste wōidu üle mitte rōemustada ei saa, jelt nendel wali-

mistel puundunud diglus sakslaste poolt. „Kui-gi ka kindel on,“ kirjutab „Wochenblatt“, „et eestlased walimiste wāstu arusaamatalt külmad ja ootmatalt ihtkōifid olid, pealegi et mitmed Eesti kandidadid nende oma suguwendade poolt lābi kōfubati, siis oleks rahwuslike salliwuse sei-sufōhalt ometi ka sakslaste healetamist teifiti soowima pidanud ja ei wōi ihtkōndlise elu hu-wisid filmas pidades walimiste tagajārgede üle mitte rōemustada.“

Halliste põllumees—tema haridusline ja majandusline edenemine.

Hariduslitselt ei ole hallistlane wālispidi ei ka siisemisel edenenud, tuleb alles küllalt tuima olekut, arusaamise heade ja aujate kombete ja kindla ihtkōstumise puudust — olgu atwalikus eht perefondlitsus elus. Heāranis Wija wald on selle asja poolstf kuulus oma mōne mušta mehega, kes abindusid ei wāli, kelles nii mōnelgi di-ga kahtlane minemil on olnud. Perefondline lābikōnnatus ja piirimeeste kallimatus on mō-ne kohas alles pāris eludigis. Tuleb jeda ette, et piirirahwas, kes 25—30 aastat, pool eht iwerst kōugel on elanud, oma wāhel weel kōrdagi kōffu saanud ei ole. Peaosa selles etendab ihtusf oma rikkuise peale ja teiste hālwakspidamine.

Ei leidu ka meie perefondlistel pidudel mi-dagi pāramat ega peenemat, peale jōōgi, jōogi ja tantu puundutaw laul ja tōne, mis maitset peenendawad ja filmaringi laiendada aitafid.

Omawalituslitsel alal on Halliste põllumees arg ja kōhmetu, ta ei tea, mis teha ja mis tege-mata jätta. Meil juhtub weel, et walla eest-seisijat peremeeste ja talude nimele lugemine kuigi kōnniselt ei taha minna, ja et koosoleku juhatamises kirjutoja laua āreist peab abits olema. Kōskolijad toowad ka ihte ja teist kō-guni kōrwalist asja ette, nii et kōju tules mōni ei tea, mis asjad seal arutamise all on olnud. See tuletat weel wālbade olguft meelde, kus rahwas onjaitsest alles wabastati ja tema kōef: siis suuremat mōda ei wōidub, nagu teegi wanate oma mōlestuse järele hūjuti esimehe Wija wallatoolilogu kōffutukumistf kōnnelend: siia kogunud kōif wōlifogu liitmed kōhāifit pa-runt kōsul hammikul wāra tāhendatud pāewal mōija ruumi kōffu, mōned olnud ka teisel pāe-wal āra tulnud, et mitte hūjats jāāda ja et hommikul wāra tāhifat tegevust arutada, wōlifogu pāewal tulnud ka paar teomeest mō-nefuguste wiflode ja hāribdega sinna; wiimaks tulnud ka wana porun ise ja kōskinnud teomehe wōifladeft igale wōlifomehele ihte anda — ja kōat-nud wōlifogu liitmed siis kōif mōija pōllule tertwets pāewaks rōulufid porandama.

Koolisid, mis pōllumehele ajakōrgust haridust aitafid anda, ei ole ihtegi. Kōiti jeltsi „Wif“ kool ja Wārnu Eesti kooliseltsi ofakonna (nüüd ihefēiswa jeltsi) 2-klassiline algkool; Waatre ministeriumikool Wenoja digeufu kihelkonna-kool ja Wuhneri ufu kihelkonnakool, tōōtawad jōudumōōda. Kuna heāranis wiimane õpēabi-nōude poolstf puundusf on, mis koolwalitusf kōhe filma wāhele on jāttnud, puundub seal muu-sifariisf. Seda ja kōifi tahetasse kōhāifit

õpetaja murekiamisels jätta. Kui mōne aja eest kōhāif õpetaja tāhendatud koolile 2 suuremat laelampi kōifis, et laste filmi rikkuimisē eest hōida, siis olid mōned āli pāraft mures ja ei tahnud lampisid wāstugi wōtta.

Raamatulogusid peale 2 wāhema kōgu, mis hariduseltside afutatud, ei ole. Wālehtesid loe-tasse juba pea igas talus, enamaste nādalate-fig, kuid kōimad juba ka mōned pāewalehed.

Seltsifid ja ihtufusi on Hallistes artu poo-lest 22. Sellega tuleb alla tuhāde hīge kōhta ihts jelts. Kudas hallistlane neid elus edasi jōuab wiia ja nende kōōkōigu eest hoolitseb, see kōif ripub tema hariduselt āra; kōifide jeltside hīgete artu on umbes 150—200 wāhel, ihtlasi on ihe jeltsi liitmed ka mōne teife jeltsi liitmed ja tegelased. Olast iga jeltsi liitmete artu lā-bistifku 150 olewat, siis teeks see 22 jeltsi kōhta 3.300 liiget. Lābistifku on iga liige 4 jeltsis liige, sellega on 12 tuhāde hīge seast ainult nendest 825 jeltside liitmed. Seltsidel ja ihti-fustel peale 2 Tuletōrjujateseltsi ja Halliste linaharimise-ihūfufe ihtegi oma kōrunti ja maja ei ole.

Majanduslitselt on Halliste põllumees kōige enam edenenud. Juba peale wabakslasfist, kui talupojale maaomandamise digus anti, olid Halliste mehed esimefed tervel kōdumaal, kes talusid ootima hāffasid. Esimene talu, mis sin müüdi, oli kōsfepro talu Wija wallas, sellele jārgnes peatseft kōifide talude müümine. Mō-nek wallas on talud wiimajani āra müüdud nagu Wana-Karistes, Weelifel ja Wija-Wana-mōifal; kōige enam talusid on Wijas umbes 20 talu alles amūimata. Mōija rendi tingimised ei ole küll mitte kōige hālwemad, aga āffa ka oma raskustega ihtendatud. Kui talupoeg ta-lupoja kōest rendib, siis on rent jōba kōrgem, nii et ihe jōu kōub kōima ja ihest kōhast teife sumib rāndama. Talude suurus ulatob 50—350 wafumaani ja weel rōhkemgi, kus mi-ni wāhemat talu kōffu on osetud, nende seas on mitmed kōjandōfate nime all kōnnud ja mis ka oma siisefade poolstf mōifate kōju kanna-wad. Suuremate talude omānif tūnnēb jelle-pāraft enefe juba wāiffe mōisnifit olewat.

Elumajad 2—3 kōrftnaga, olwārwiga wā-r-witub, pāstetawad eemalt ihes teiste korralit-fude hōonetega, latalife dūe ja tōbfi dūmaaiaga aukartust āratawalt filma, neid kōfjwād ihts ihest ja teine teifstf pārema ja peenema ehitada. Nūiūdsel ajal, kus ehitus kallis, ei tahetse pe-romees elumaja ehitamises 2—3000 rbl. wālja anda, et elamifels kōlbulifst ja puhast hōonet jāāda. Elumaja seef walifstf puhstus ja kōrd; heāranis ihes kambri, mida juuresf saalifs nimetotasse: olwārwiga wārwitub pōrand ja lagi, tapestidēga seina, fuured afnad, liledega ja puhate kōrdinatēga; pehme kōhwa iimargufe laua ja behmete kōōfidēga, fuur peegel seinal ja kōnnut peegliga, ei puundu jagedaste mitte flawengi. Taludes, kus raha kōffuajamine ihts-andeks on, ei ole midagi peenē, pōrand ei ole ihe mitme aasta enam wett ega luuda nāinud, kōhefōrdēd afnad on kōwaste finni naeluta-tud ja ei wōda neid juwel palatwal ajalgi eest āra, et sealt midagi ega kōdagi siise ei wōafels.

Koides ja kogudes ja ihtlita kōfūwōttes on mōni pōllumees wāle talude ka juba 15—20 tu-hat rubla raha tagatwaraks kogunud. Keegi olla juba nii kaugele jōudnud, et ta warandus ihes taludega 90—100 tuhat rubla olla. Iht-lidse kōīgib siin taluomānifkude rikkus nūiūde hinna järele 5—10 ja 15—30 tuhāde rbl. wāhel. Talusid, mis tāiestē wōlgade all lajuts, on wāhe. Kōige wāhem wōlgasid on Wija wallas, um-bes 75—80 tuhat rubla. Warandust oleks aga Wija wallas, kus ligi 120 talu, ihes kōfjwā fuwentariga, kui lābifegōnnine iga talu kōhta 10 tuhat arwota, 1.200.000 rbl. eest.

Pōlluharimise ja wāetamise eest on Halliste pōllumees siidifalt hoolt kannud ja see on tema tāhtsamaks ihtsandeks olnud. Pōllumaa, kus see wōimalisf on, jagatasse 12—13 nurme, mille tagajārgel kōjtal ka wōimalisf on pōllu peal kōia. Seina- ja kōjamaa on alles suuremalt ofalt metifkus olekus, millega pōllumehele alles fuur ja kulufas tōō ees seifab. Ei ole siis siin ka kōjapidamine weel pāramale järele nihfu-nud. Halliste peremees oma perefōnnaga on hoolas tōōmees, jellepāraft on ta ka warandus-litselt heale järele tōisnud ja jellepāraft peab ta ka oma tōōifstf lugu ja mājaf hēad wāffa. Sakfufid perefondi tuleb ka mōni ette, kus siis tōōlitate pāremad wālad āra niipatasse ja tōō kōorem ainult tōōlitate dōadel lajub. Suuremad talud on enamiste kōif rendile eht pōoletera peale antud, jelt tōōlitate saamine on ka siin kau-ks tābar ja kellest kōfjutasse talu rendile and-mihēga peafetēd leida. Oma pōllutōō teeb ta-lupidaja enama jao mafinatēga, jellepāraft on wōljaniūdu ja rehērkfūmāfinad ihtēiūdselt tar-witufel. Pea siisefulefuallifasf on siinsel pōllu-mehel lina, mille peale ta suureste rōhfu paneb, selle mōif afutati ka Halliste linaharimise-ja kōswatamise-ihūfuf ja hāfati wābrifut ehi-tama, mille peale linakōswatōjad kōgu Wene riigis hūwitufega wāatawad — wōib ju olla, et see wābrif meie linaasjandufele uue alufe rajab. Hallistlane.

Rolmas aruanne

rahwa looma-arstimise wiifide, arstirohtude ja anatomiiliste ni-
metuste kōjamise kōhta.

Uueste on aineid kaatnud:

1. Richard Māds, kambjast Tartum, Rēiūdnēri, Prangli, Pūngi, Kāmmēri ja Kā-nifse wallast, teist kōrdā: 30 p. hāigete loo-made arstimisf ja arstiainetē nimetufi.

2. Marie Lāli, Tallinnam. Simunast, Wāwanduse wallast teist kōrdā — 44 p., kōl-mand kōrdā — 40 p. ja neljand kōrdā — 10 punkti arstimisf, kōffu 94 punkti.

3. M. K. Tartust, ained ihtēfijutānud Wō-rumaalt, Wāna-Murifst, Kōjarihtast ja m., kōf-fu umbes 115 ainet.

4. S. Martin, Miidajast Juwendat kōrdā — 9 p., seitsmēnd kōrdā — 13 p., kōffu 22 punkti hāiguste seletufi ja arstimisf.

5. J. Osi, Wāna-Suislepiist, teist kōrdā 30 p. arstimisf.

6. R. Rārner, Kōeru l. — 12 punkti kō-

* Kaks pahempoolset Läti ajakirja. Nagu „Rig. Btg.“ teatab, asutatakse Riiga kaks pahempoolset Läti ajakirja „Rihts“ (Sommis) ja „Darba“ (Töö).

Silene latifolia. *Colemanella juncea*
latifolia *mollis* *latifolia*.

on kaslab 12 rīd. rītums mums
māga beate tīngimistega. Izatust
(kas Raupmahe mēl. 20. 1. 14. 21.30)

17-
"SOLAR" BRIMING. SOLIDUS

7. Otolina pinnu audisite,
Gadi teatrimajas nr. 7. Telefon 1104. **488**

8. Otolina pinnu audisite,
telimist vobatas wasta Suure Pidu
nu maantel nr. 91. **489**

Raine foraliti willakraasija letab kōhe teenituit Saku-Kitjal. nnatf. Kõnna. Põs. Põn. M. d. 485 C. Tomson.	Artruumid Kalamaja eht Kopli uul. simbrufes ära anda ? Teatada jella lehe talitujes „1000 all“.
Krunt	Meeruti wallas, Wandu Kõlas Rak. were teisis on

Wäite „Ustet“
kalender
1914
„Ustet“ Kalender, 1914
Hind 5. Kap.

Waiskettid maailmas.

Angro ja detail.

Raupmeest. ja hotellipidajad. hinnatärandus.

Soovitat

„Estonia“ piimafabrikatsioonid.

Kõik tootmisajad nr. 7. Telefon 1104.

45	"	18	"	"	14
55	"	18	"	"	24

Kõik need on minu äris alustatud kõige uuemad ja
 -lusameid saadaval. F. W. J. H.
**gewalt, Blumen- und Federn-
 Industrie. Eugensburg No. 148.**
 Saatmine igale maale. 28

„Tallinna Seataja“ ja
 „Tallinna Ühistöe“
 tellimist ühetähe vastu Suure Põu-
 nu maantee nr. 91. 488

[illegible]

55 " 18 " 24
 Kübara kui la deforatsionlikkebe-
 on minu äris aultu kõige suurema
 -lusamõde saadaval. F. W. S. S.
 gewald, Blumen- und Feder-
 Industrie, Eugenburg No. 148
 Saatmine igale maale. 26

"Tallinna Seataja" ja
"Tallinna Nudiste"
 tellimisi wõtaks wastu Suure Pär-
 nu maantee nr. 91. 488